

Sisäministeriö
hanketunnus VN/10912/2023
kirjaamo.sm@gov.fi

Lausuntopyyntö VN/10912/2023 luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen lausunto

Sisäministeriö pyytää lausuntoa valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta.

Pelastuslaitoksen huomiot on esitetty luettelomerkkien jälkeen.

Pelastuslain (379/2011) 34 §:n 1 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomainen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvun nojalla toisin ole sovittu tai pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n nojalla säädetty.

Pelastuslain 34 §:n 3 momentin mukaan pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomainen yhteistyöalueella ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvan pelastustoiminnan yhteensovittamiseksi.

- Pelastuslain 34§ 1 momentti on toiminut riittävään hyvin. Johtovastuu on selkeä. Avunanto pelastuslaitosten välillä on jatkuvaa eli yksiköt liikkuvat rajojen tuntumassa lähimmän yksikön periaatteella. Erikoisyksiköitä voi hälyttää toisen laitoksen alueelta tarvittaessa.
- 3 momentin mukaista tilannetta, jossa yhteistyöalueen pelastusviranomainen ottaa johtovastuun, on vaikea nähdä.

3 §. Alueellisesti koottavat tehtävät.

Ehdotetun 3 pykälän mukaan pelastustoimen alueellinen tilanne- ja johtokeskustoiminta sekä muu pelastustoiminnan alueellisen johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius koottaisiin niiden viiden hyvinvointialueen järjestettäväksi, joiden alueella sijaitsee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 34 §:ssä tarkoitettu yliopistollinen sairaala.

Kokoamista on pidettävä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla välttämättömänä.

- *Emme näe tätä kokoamista välttämättömänä.*

- Lain pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) § 5:n 2 momentin jokainen alakohta viittaa luonteeltaan lähinnä toiminnallisiin keskittämisen perusteisiin. Toiminnallisia perusteita keskittämiseksi ei kuitenkaan ole lain perusteluissa esitetty. Esityksen 2 § ja 3 § perusteluissa viitataan asiantilaan, jonka perusteella kokoamista on pidettävä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla välttämättömänä. Tulkinta välttämättömyydestä perustuu lainsäätäjän omaan tulkintaan vallitsevasta tilanteesta, mutta tulkinnan tueksi ei esitetä perusteluja. Viittaaminen yleisellä tasolla pelastustoiminnan tehokkaaseen ja laadukkaaseen valtakunnalliseen johtamiseen, ottaen huomioon lainsäädännön osoittama hyvinvointialueiden palvelujen järjestämisen ja tuottamisen vastuu, ei tosiasiallisesti toimi perusteena säätämiseksi. Vastaavia yhteistoimintaisältöjä tuottavia hyvinvointialueiden välisiä yhteistoimintajärjestelyjä on täysin mahdollista perustaa ja ylläpitää hyvinvointialueiden välisin sopimuksin. Normien säätämisen sijasta hallinnon kehittämistyössä tulee hyödyntää vaihtoehtoisia ohjauskeinoja, jotta tuottavuuden kehitystä estäviä ja rakenteita jäykistäviä vaikutuksia kyetään välttämään.

Pelastustoiminnan tehokas ja laadukas alueellinen johtaminen edellyttää pelastusviranomaisten johto- ja tilannekeskuskokonaisuuden yhtenäisyyttä. Alueellisen johtamisen edellytyksenä oleva alueellisesti koottu tilannekuva on tehtävän vaativuuden johdosta välttämätön erityisesti sellaisissa suurissa ja pitkäkestoisissa tai pinta-alaltaan laajoissa onnettomuus- tai häiriötilanteissa, joiden hallinta edellyttää alueellisten suorituskykyjen käyttöä tai laajaa yhteistoiminta-alueen pelastuslaitosten resurssien käyttöä.

Alueellisen tilannekuvatoiminnan kokoaminen olisi välttämätöntä turvaamaan pelastustoiminnan edellyttämien henkilö- ja kalustoresurssien saatavuutta, huoltoa, varajärjestelyitä, sekä niiden kuormitukseen ja häiriöihin varautuvia toimia ja muuta jatkuvuudenhallintaa. Alueellisen tilanne- ja johtokeskuksen henkilöstön tehtäviä olisivat hyvinvointialueiden omien tilanne- ja johtokeskusten tukeminen, hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnallisen alueellisen kokoaminen, analysointi, ennakointi ja johtopäätösten tekeminen sekä tilannekuvan jakaminen kaikissa turvallisuustilanteissa. Tilannetietoisuus muodostettaisiin eri toimialojen alueellisten sekä pelastustoimen alueellisten tietojen perusteella. Kokoamisella vältettäisiin myös suuria päällekkäisiä kustannuksia, koska pelastustoimen alueellinen tilanne- ja johtokeskus toimisi samalla myös kootun tehtävän järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tilanne- ja johtokeskuksena.

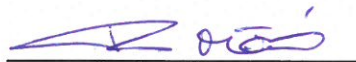
- Pelastuslaitoksen mielestä edellä mainitut perustelut eivät ole kestäväällä pohjalla. Alueellisen tilanne- ja johtokeskuksen on hankala ottaa johtovastuuta kuvitteellisesta tilanteesta, jollaisia edes kuvitteellisesti sattuu todella harvoin. Myöskään valtakunnallisen johto- ja tilannekeskuksen johtovastuun otto tuntuu vieraalta ajatukselta. Tukitoimintoihin ehkä voisi olla käyttöä.

- Hyvinvointialueiden pelastustoimen yhteistyö on Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston yhteistyön puitteissa kehittynyt erittäin kiinteäksi ja luonteeltaan dynaamiseksi, josta esimerkkinä voidaan pitää kaikkien pelastuslaitosten osallistumista Kalajoen metsäpalon sammuttamiseen.
Eduskunnan Hallintovaliokunta totesi, että pelastustoiminnan valtakunnallisella johtamisella ei tarkoiteta puuttumista yksittäisen hyvinvointialueen pelastusviranomaisen johtamiseen pelastustoiminnan johtajana (Valiokunnan mietintö HaVM 41/2022 vp HE 184/2022 vp). Valtakunnallisella pelastustoiminnan johtamisella ei myöskään puututa hyvinvointialueiden johtamiseen kokonaisuutena. Valtiolle operatiivisen johtamisroolin sijasta tarkoituksenmukainen tehtävä on tuottaa tukea toiminnasta vastaavalle hyvinvointialueen johtamistasolle.
- Aina kun luodaan uusia portaita ja hallinnollisia seurantatehtäviä, kustannukset nousevat. Rahoitus tuskin lisääntyy, joten rahat ovat poissa muusta. Pelastuslaitos pyytää harkitsemaan väliportaan johtokeskusten tarpeellisuuden uudelleen.
- Hyvinvointialueiden tilanne- ja johtokeskusratkaisut
Hallinnonalat ylittävää kuvausta tarvittavista eri toiminnan tasoille sijoittuvista tilannekeskuspalveluista ei ole esitetty ja tämän vuoksi hallinnonalakohtainen säätäminen asiassa ennen laaja-alaista arkkitehtuurikuvausta ei ole perusteltua erityisesti tiedossa olevien säästötavoitteiden valossa. Jokaisella hyvinvointialueella on erilaisia tarpeita tilannekeskustoiminnan kehittämiseen ja tilannekeskustoimintaa tulee tarkastella muuta toimintaa vastaavasti palveluintegraation tuottaman kustannustehokkuuden näkökulmasta, jolloin tilannekeskustoiminnan palvelukokonaisuudet tulee suunnitella hyvinvointialuekohtaisten tarpeiden näkökulmasta.
Palveluintegraatiota ja palvelukokonaisuuksia koskeva kehitystyö on hyvinvointialueilla vasta käynnistymässä, minkä valossa asetuksen valmistelun ajoitus ei ole perusteltu eikä ehdotus asetuksen voimaantulolle ole perusteltu tai mahdollinen. Hyvinvointialueet ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Itsehallinto mahdollistaa palvelujen järjestämisen ja palvelujen tuottamisen hyvinvointialueita sekä hyvinvointialueen asiakkuuksia parhaiten palvelevat ratkaisut.
- Esityksen kustannukset
Hyvinvointialueiden pelastustoimen valtakunnallista tilanne- ja johtokeskustoimintaa kehitettäessä on kyseessä valtakunnallisten edellytysten vahvistaminen, jolloin säädöksestä aiheutuvien kulujen kustannusvastuu kuuluu täysimääräisesti valtiolle. Esitys rikkoo rahoitusperiaatetta, jonka mukaan valtion velvollisuus on huolehtia tosiasiallisista taloudellisista edellytyksistä suoritua tehtävistä, jotka säädöksillä määritellään. Merkittävässä investoinneissa on 16.6.2023 julkaistun hallitusohjelman mukaan esitettävä kustannusvaikutusanalyysi. Esityksen kustannusvaikutuksista ei ole tehty mitään arviota, jolloin hyvinvointialueilla ei ole ollut teoreettistakaan mahdollisuutta huomioida uusien ja laajennettujen tehtävien lisäkustannuksia tulevan vuoden talousarvioon.

- Esityksessä käytetty terminologia
On kiinnitettävä huomiota, että pelastustoimen säädöksissä nimitetään säännönmukaisesti hyvinvointialueita paikalliseksi hallinnon tasoksi, mikä poikkeaa muusta hallinnosta ja on siten omiaan tuottamaan haasteita hallinnon yhdyspintojen yhteistyölle sekä palveluintegraatiolle. Pelastustoimi ei ole asemassa, jossa se voisi rakentaa hallintoarkkitehtuuria muusta hallinnosta eroavilla lähtökohdilla, määrityksillä tai terminologialla.
- Kuuleminen
Lausuttaessa asetuksesta on kiinnitettävä huomiota siihen, että valmisteltu on toteutettu virkatyönä sisäministeriössä ja valmistelun tueksi on asetettu valmistelutiimi, jonka tehtävänä on ollut huolehtia valmistelun kuluessa tarvittavasta sidosryhmien kuulemisesta. Sidosryhmien kuulemista ei ole toteutettu vaadittavassa laajuudessa, jolloin valmistelussa ei olla noudatettu valtioneuvoston hyvänhallinnon periaatteiden määrittämiä valmistelu- ja kuulemiskäytänteitä.
Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on lain pelastustoimen järjestämisestä (613/2021) nojalla kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee. Lain kohtaa on tulkittava laajasti siten, että tehtäviä kootessa koskevat järjestelyt kaikkia hyvinvointialueita, joilta jokaiselta tulee pyytää asiasta lausunto.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos

Pelastusjohtaja Tero Mäki

Valmistelijat

Dan Gref, valmiuspäällikkö puh. 040 837 3685 etunimi.sukunimi@ovph.fi
Ismo Ojala, palomestari puh. 040 837 3681 etunimi.sukunimi@ovph.fi

Jakelu

Pelastuslaitoksen Johtoryhmä

Pohjanmaan hyvinvointialue
Pelastuslaitos
Wolffintie 36 F12
65200 Vaasa
040 620 4248

pohjanmaanhyvinvointi.fi